

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	3	8	3
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	5
---	---	---	---

M.Ed. (Gen.) 3rd Semester

(2122)

**EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
AND GLOBAL PEACE-III (In all Mediums)**

Paper-I : C12-ESD-III

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :— Attempt FIVE questions in all, selecting ONE question each from Units I-IV and Question No. 9 (Unit-V) which is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

1. Suggest ways of integration of global peace and environmental concerns in school curriculum.
2. Throw light on role of teacher in promoting sustainable development.

UNIT—II

3. Discuss role of educational institutions and teachers in developing a culture of peace.
4. Describe role of individual in conservation of natural resources.

UNIT—III

5. How does literacy and democracy contribute to global peace and sustainable development ?
6. ICT, Textbooks and media are important in creating awareness about human rights. Elaborate.

UNIT—IV

7. Explain the ESD model for competencies in teachers.
8. Individual life style influences the education for sustainable development. Explain.

UNIT—V

9. Write short notes on :—
 - (a) Global peace
 - (b) Carbon foot printing
 - (c) Mahatma Gandhi and Culture of peace
 - (d) REB.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पांच प्रश्न करें, यूनिट I से IV तक प्रत्येक में से एक प्रश्न करें। प्रश्न नं. 9 (यूनिट V) अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

1. स्कूली पाठ्यक्रम में वैश्विक शांति और पर्यावरण संबंधी विताओं के एकीकरण के तरीकों का सुझाव दें।
2. सतत विकास को बढ़ावा देने में शिक्षक की भूमिका पर प्रकाश डालिए।

यूनिट-II

3. शांति की संस्कृति के विकास में शैक्षणिक संस्थानों और शिक्षकों की भूमिका की चर्चा कीजिए।
4. नियमित साधन-स्रोत के संरक्षण में व्यक्ति की भूमिका का वर्णन कीजिए।

यूनिट-III

5. साक्षरता और लोकतंत्र, वैश्विक शांति और सतत विकास में कैसे योगदान करते हैं ?
6. मानव अधिकारों के बारे में जागरूकता पैदा करने में ICT, पाठ्यपुस्तकें और मीडिया महत्वपूर्ण हैं। विस्तार में बताएं।

यूनिट-IV

7. शिक्षकों में दक्षताओं के लिए ESD मॉडल की व्याख्या करें।
8. व्यक्तिगत जीवनशैली सतत विकास के लिए शिक्षा को प्रभावित करती है। समझाएं।

यूनिट-V

9. निम्न पर संक्षिप्त नोट लिखिए :
 - (a) वैश्विक शांति
 - (b) कार्बन फुट प्रिंटिंग
 - (c) महात्मा गांधी और शांति की संस्कृति
 - (d) REB।

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :— यूनिट I-IV हरेक ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।
2. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚੋਸ਼ਣੀ ਪਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੰਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਜਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਂਤੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ?
6. ਜਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ICT, ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਲਈ ESD ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (a) ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਂਤੀ
 - (b) ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ
 - (c) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਸਾਂਤੀ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ
 - (d) REB.